

Kroniek van een
mijlpaal in
vrouwenrechten

**MIJN
STRIJD
VOOR
ABORTUS**

Rein Bellens

Houtekiet
Antwerpen / Amsterdam

Inhoud

- 1** ‘Dit is de zaak van ons leven...’ 7
 - 2** Van vroom meisje tot gedreven abortusarts 21
 - 3** Komt het tot een rechtszaak? 45
 - 4** De pen en het woord 71
 - 5** ‘Het monsterproces van Gent’ 85
 - 6** Steun van collega’s, maar ook onbegrip 117
 - 7** Tegenwind vanuit conservatieve hoek 125
 - 8** De strijd in de Wetstraat 143
 - 9** Koning Boudewijn zet zich schrap 165
 - 10** De mini-koningskwestie, een politieke thriller 173
 - 11** Het laatste oordeel 199
 - 12** De tweede processie van Echternach 207
 - 13** De mini-koningskwestie zindert na tot vandaag 219
 - 14** Ach, er is nog zoveel te doen 233
- Ooit illegaal begonnen, nu in de prijzen 257
- Voor wie meer wil weten 259
 - Waar kan je terecht? 283
 - Toelichting 287
 - Geraadpleegde werken 289
 - Fotoverantwoording 299
 - Woorden van dank 301
 - Personenregister 305

1

‘Dit is de zaak van ons leven...’

Dinsdag 22 november 1983. De avond is gevallen. ‘Het is vandaag precies twintig jaar geleden dat de Amerikaanse president John F. Kennedy in Dallas werd vermoord,’ meldt de radio. Ik heb een drukke dag achter de rug. Nu daalt de rust over het huis. Mijn zoontje, anderhalf jaar oud, ligt vredig te slapen. In de woonkamer is het lekker warm. Onder de schemerlamp lees ik *Een man*, de internationale bestseller van de Italiaanse journaliste Oriana Fallaci. De roman is gebaseerd op ware feiten en gaat over de foltering en de verzetstijdens het Griekse kolonelsregime (1967-1974) moesten doorstaan. Het boek is bijna uit, nog een tiental bladzijden te gaan.

De telefoon rinkelt. Ik kijk op de klok. Tien voor negen. Al zo laat? Wie mag dat nog zijn? Aan de andere kant van de lijn klinkt de stem van Rita Blomme, een medewerkster van het Gentse abortuscentrum waar ik al drie jaar als dokter werk. Rita, die op dat moment avonddienst heeft, is in paniek. ‘Je moet zo snel mogelijk naar hier komen,’ zegt ze gejaagd. ‘Het gerecht is binnengevallen. Een huiszoeking! Er waren hier twee vrouwen en een man aanwezig voor een intakegesprek. Die hebben ze al meegenomen naar hun bureau.’

Mijn hart slaat een slag over. ‘Hier staan vier speurders voor mij,’ hoor ik Rita nog zeggen. ‘De voorzitter van de Orde der geneesheren is ook aanwezig. Kom snel.’

Wat moet ik doen? flitst het door mijn hoofd. Voor een goed begrip, we zijn in de jaren 80. Abortus is in België wettelijk niet toegelaten. Dokters, psychologen en verpleegkundigen werken illegaal in het abortuscentrum, we zijn dus strafbaar. Spontaan denk ik aan de Naamse dokter Willy Peers. Als abortusarts heeft hij 34 dagen in de gevangenis moeten doorbrengen. De zaak dateert van tien jaar geleden, maar recent hebben in enkele abortuscentra huiszoeken plaatsgevonden. En nu bij ons, in Gent... Wat hangt er ons boven het hoofd? Hoe moet ik reageren?

Ik probeer mijn kalmte te bewaren. Drie jaar geleden hebben we met de advocaten die het abortuscentrum juridisch adviseren een 'rampenplan' opgesteld: wat je bij een huiszoeking moet doen en laten. Veiligheidshalve bel ik naar meester Filip Van Hende, een van onze advocaten. Hij is formeel: 'Je moet ernaartoe, wegblijven is geen optie. Maar vooral: leg geen bekentenissen af. Zeg gewoon dat je niets te verklaren hebt en blijf daarbij!'

Dat is duidelijke taal. Ik ben alleenstaande moeder, maar gelukkig kan ik voor de opvang van mijn zoon terecht bij mijn onderburen. 'Ik moet dringend weg,' zeg ik hen. 'Een huiszoeking in het abortuscentrum.' Met de moed der wanhoop stap ik in mijn auto.

'Als mijn vrouw mij nu bezig zou zien...'

Om kwart over negen ben ik op de plaats des onheils. Ik druk dokter Raoul Haché, de voorzitter van de Oost-Vlaamse Orde der geneesheren, de hand. Twee heren in burgerpak stellen zich voor: een adjudant-chef en een opperwachtmeester van de BOB, de Bewakings- en Opsporingsbrigade. De heren hebben twee assistenten meegebracht. 'Iemand heeft een klacht ingediend, vandaar deze huiszoeking,' zegt een van de speurders. Merkwaardig genoeg voegt hij er meteen aan toe: 'Dit gaat in tegen onze eigen gevoelens, dat mag u gerust weten.' Bijna veront-

schuldigt hij zich: 'We kunnen er niets aan doen, het is de wetgever die verantwoordelijk is voor het feit dat we hier zijn.' Op een bepaald moment zal de adjudant-chef zelfs zeggen: 'Als mijn vrouw me hier nu bezig zou zien, zou ze zeker niet akkoord gaan.' Het lijkt erop dat de twee mannen een spelletje spelen, in een poging om onze sympathie te winnen. De ene toont zich streng, de andere is gemoedelijker. Speurdersstrategie?

Ik blijf op mijn hoede. Stilaan komen Rita en ik meer te weten. De zaak is aan het rollen gegaan na de klacht van een vrouw tegen haar echtgenoot: hij zou haar tot een abortus hebben gedwongen. Door die klacht is de BOB, in opdracht van de onderzoeksrechter, in actie gekomen.

Als de speurders zeggen wat ze de voorbije weken al hebben ontdekt, kan ik mijn oren niet geloven. Twee maanden lang hebben ze in het grootste geheim het abortuscentrum bespioneerd vanuit... het klooster van de Eerwaarde Zusters van Maria, aan de overkant van de straat! En dat hebben ze grondig gedaan. 'We weten exact wie van jullie medewerkers met welke auto rijdt,' verklaren ze. 'Alle nummerplaten zijn genoteerd. We weten zelfs wie met de fiets komt.' (Tot 1986 had elke fiets een taksplaat; aan de hand daarvan konden de speurders de eigenaar identificeren.) En alsof dat nog niet genoeg is, voegen ze eraan toe: 'Het spreekt vanzelf dat we ook de autonummerplaten hebben opgeschreven van alle vrouwen die hier zijn komen aanbellen, hoogstwaarschijnlijk voor een abortus.' Dan weer op zeemzoete toon: 'Maar jullie mogen gerust zijn: we gaan die nummerplaten niet in het dossier opnemen, zo ver zullen ze mij niet krijgen...' Een pertinente leugen, zo zal later blijken. De autobestuurders zullen wel degelijk met naam en toenaam in het straf dossier belanden en vervolgd worden.

Rita en ik zijn overdonderd. Niemand van onze medewerkers heeft de voorbije maanden ook maar iets verdachts opgemerkt! Staat de toekomst van ons centrum op het spel? Gelukkig hebben we onze voorzorgen genomen. Er bevinden zich in het

gebouw geen medische dossiers. Die brengen we systematisch over naar een veilige plek, ver uit de buurt. Dat hebben we geleerd van huiszoekingen in andere centra en ziekenhuizen in Brussel en Wallonië. Elke keer heeft het gerecht daar na één klacht één welbepaald dossier opgeëist. Namen van cliënten zullen de speurders bij ons dus niet vinden. Deze huiszoeking zal vlug achter de rug zijn, denk ik in al mijn naïviteit.

We gaan met de speurders naar het dokterskabinet op de eerste verdieping. Als ik de deur open, zie ik in een flits *de bokaal* staan: een glazen recipiënt, verbonden met de afzuigpomp die we bij een abortusingreep gebruiken. Op de bodem van de bokaal merk ik een rozige vloeistof, een restant van de ingreep die 's namiddags heeft plaatsgevonden. Blijkbaar is de bokaal toen niet goed gereinigd. Dit kan bezwarend materiaal zijn, realiseer ik me. Als ik die bokaal nu eens stiekem zou leeggieten... Maar daar krijg ik de kans niet toe.

Ik herpak me en ik zeg kort en krachtig: 'Er zijn hier geen medische dossiers!' Even kijken de BOB'ers elkaar aan. Ik voel iets van opluchting: nu zal het hier vlug afgelopen zijn. Maar de speurders zijn niet onder de indruk. Wel slaan ze opeens een andere toon aan. Het is gedaan met de gespeelde vriendelijkheid. 'Geen medische dossiers?' zeggen ze. 'Dat heeft z'n gevolgen, want dat betekent dat de verplichte aanwezigheid van dokter Haché hier kan eindigen en dat we de vrije hand krijgen voor een doorgedreven huiszoeking.' Wat volgt klinkt als een dreigement: 'Als u zegt, dokter, dat er geen medische dossiers aanwezig zijn, hebt u achteraf ook geen verhaal meer om bepaalde zaken alsnog als medisch dossier te kwalificeren.'

Wat moet ik daar van denken? Moet ik dan toch een of ander document aanduiden als 'medisch'? Wat is wijsheid? Ik twijfel. Veel tijd wordt me niet gegund. Ik voel de druk en de verantwoordelijkheid. Uit een kast neem ik een paar mappen met verslagen, enkele gestencilde papieren en het rampenplan. 'Medische documenten,' zeg ik afgemeten.

De ‘documenten’ – drie pakketten – worden verpakt en verzegeld. Daarop komt de BOB-stempel met de handtekening van de adjudant-chef, van mijn collega-dokter Haché en van mezelf. De pakketten zullen als medisch dossier worden ingediend bij de griffie van de correctionele rechtbank in Gent. In het proces-verbaal dat ik later die avond onderteken, wordt genoteerd: ‘Medische dossiers of wat als zulkdanig door mij werd aangeduid.’ Later zullen de speurders deze passage misbruiken bij de ondervraging van vrouwen die bij ons een abortus kregen. Ze zullen beweren dat ze wel degelijk medische dossiers in hun bezit hebben, terwijl het in feite om documenten gaat die voor de vrouwen in kwestie geen enkel bezwarend effect kunnen hebben.

Het blijft erg spannend. Op een bepaald moment wordt er aangebeeld. De opperwachtmeester verlaat de kamer. Ik blijf alleen achter met dokter Haché. De bokaal, flitst door mijn hoofd, het is nu of nooit! Vliegensvlug – ik voel mijn hart bonzen – giet ik de bokaal in de spoelbak leeg. Zo onschuldig mogelijk richt ik mij tot collega Haché: ‘Dit was nog een beetje vuil...’ zeg ik. Hij reageert niet. Opeens duikt de BOB’er weer op. Hij merkt dat de bokaal leeg is en wordt woedend. Snel probeert hij nog enige vloeistof uit de spoelbak te recupereren – het lukt hem nog ook. Later zal microscopisch labo-onderzoek uitwijzen dat het om enkele ‘vlokjes’ gaat, afkomstig van een zwangerschap.

Dan trekken de BOB’ers alle kasten open. Ze stuiten op kwitantieboekjes met ontvangststroken waarop een bedrag is ingevuld: 4.000 frank. ‘Zozo, dat is dus de kostprijs van een abortusingreep,’ concluderen de heren triomfantelijk. Ik zeg geen woord, maar ik denk: hoe is het mogelijk dat we die kwitanties hier hebben achtergelaten? We hadden alleen oog voor de medische dossiers. Bij de boekhouding stonden we niet stil! Naast de kwitantieboekjes vinden de BOB’ers ook ‘schuldbekentenissen’ van zes vrouwen die een abortus ondergingen, maar wegens geldgebrek uitstel van betaling kregen. Alles wordt ingepakt.

Gaan die zes vrouwen, die het financieel al zo moeilijk hebben, de dupe worden van deze affaire?

‘Jullie kwamen toch maar één dossier ophalen?’ zeg ik. ‘Er is maar één klacht. Waarom blijven jullie zoeken?’ ‘Neen, neen,’ antwoordt de adjudant-chef, ‘kijk maar naar het huiszoekingsbevel. Hier staat het zwart op wit: we moeten alle documenten en voorwerpen die tot opheldering van het misdrijf kunnen leiden, in beslag nemen’. *Misdrijf?* Ben ik dan een misdadiger?

Ik word er niet vrolijk van. Drie jaar lang hebben we in het abortuscentrum geen enkel probleem gehad. Het gerecht liet ons ongestoord werken, maar nu krijgen we de volle laag. Waarom? Hebben de gerechtelijke instanties hun gedoogbeleid opgeschort en gaven ze nu opeens het bevel om huiszoekingen te verrichten? Ik heb er het raden naar.

Het is al over tien als de adjudant-chef de laatste kast doorzoekt. Even later mag de voorzitter van de Orde vertrekken. Het schrijfwerk neemt nog veel tijd in beslag. Ik sta erbij en kijk ernaar. Omstreeks 23 uur krijgen we te horen dat ze alle lokalen en de voordeur zullen verzegelen. Pas de volgende ochtend zullen de zegels verbroken worden. ‘Dan komt er een wetsdokter om te bepalen welk medisch materiaal voor een abortusingreep kan dienen,’ zegt een van de BOB’ers. ‘Ook dat materiaal nemen we dan in beslag.’

Het wordt me droef te moede als ik de speurders tegen elkaar hoor zeggen: ‘Dit is de zaak van ons leven! Na één enkele klacht en na amper twee maanden spioneren hebben we een compleet abortuscentrum opgerold! Wat een succes!’ Het huilen staat me nader dan het lachen.

Rond middernacht is de zaak eindelijk afgerond. De speurders stappen in de auto en verdwijnen in de duisternis. Met Rita sta ik onder een prachtige sterrenhemel, maar daar hebben we nu geen oog voor. Als verweesde kinderen kijken we elkaar aan. Bestaat ons abortuscentrum morgen nog? Ik voel verontwaardiging en revolte in mij opkomen. Al jaren staan we op de barri-

cade om het recht op abortus af te dwingen. We helpen vrouwen die om een abortus vragen en zien hoe opgelucht en dankbaar ze reageren. Zijn wij dan criminelen? Is de huiszoeking en al wat er nog zal volgen ons verdiende loon? 'Kom,' zeg ik tegen Rita, 'we gaan iets drinken om de emoties door te spelen.'

Nog uren lig ik die nacht in bed te piekeren. De laatste tien bladzijden van Oriana Fallaci zijn niet meer aan mij besteed. De huiszoeking laat me niet los. Wat brengt de toekomst voor het abortuscentrum en voor mij? Zal ik stoppen als abortusarts of er toch mee doorgaan? Hangen er ons zware straffen boven het hoofd? Is verder werken wel verantwoord tegenover mijn zoon? De onzekerheid knaagt. Ik weet alvast één ding: als ik stop met werken, ga ik – uit revanche – over dit deerniswekkend avontuur een boek schrijven. Dinsdag 22 november 1983, ik zal de datum nooit vergeten.

Met lede ogen

Na een nacht waarin de gebeurtenissen van de voorbije avond door mijn hoofd spoken, word ik om 9 uur 's morgens al in het abortuscentrum verwacht. Ik kijk er enorm tegenop, maar er valt niet aan te ontsnappen. Mijn aanwezigheid als arts is wettelijk vereist.

Als ik de Sint-Pietersaalststraat in rij, zie ik vanop een afstand de heren aan de deur van het abortuscentrum staan. Het is wetsdokter Paul Defoort die mij opwacht, in het gezelschap van vier gerechtsmedewerkers. Ze verbreken de zegels van de voordeur en we stappen het huis binnen – het treurspel kan beginnen.

In de behandelkamer maakt de wetsdokter nauwgezet een lijst op van de medische instrumenten die hij daar aantreft. Met lede ogen moet ik toezien hoe de gerechtsdienaars de zuigpomp en vijf van de zes behandelsets naar buiten dragen: een routineklus, blijkbaar. Alles wordt genoteerd en als 'overtuigingsstuk'

in het gerechtelijk dossier opgenomen. Machteloos sta ik erbij te kijken. Ik vraag me af of we de instrumenten ooit nog zullen terugzien. Gelukkig laat de wetsdokter het echoapparaat en de sterilisator ongemoeid.

Veel tijd neemt het zaakje niet in beslag. De dokter drukt me de hand, iedereen verdwijnt. Het is opeens akelig stil in het abortuscentrum. Moederziel alleen sta ik in de behandelkamer die geen behandelkamer meer is. Ik vecht tegen de tranen. Is alles verloren? Is al dit werk voor niets geweest? Moeten we voor de rechtbank komen? Ik weet niet meer hoelang ik daar heb gestaan, in gedachten verzonken. Als ik de voordeur dichttrek, gaat op straat het leven zijn gewone gang, alsof er niets is gebeurd. Een man stapt voorbij en fluit een deuntje.

Het nieuws verspreidt zich onder de medewerkers als een lopend vuurtje. Eerst geloven ze het niet. Dan zijn ze woedend: 'Het abortuscentrum ontmanteld! Hoe durven ze!' Maar emoties helpen niet. De bittere realiteit zet ons met beide voeten weer op de grond. We moeten het onder ogen zien: abortus-ingrepen zijn in Gent niet meer mogelijk en er hangt ons een proces boven het hoofd.

Crisisberaad! De advocaten willen de strijdbijl al bovenhalen, maar onze aandacht gaat nu in eerste instantie naar de zes vrouwen die bij ons al een afspraak voor een abortus hadden. Die ingrepen moeten doorgaan, dat spreekt vanzelf. Maar waar? En wanneer? Het moet snel gebeuren. Er is geen tijd te verliezen.

We bellen naar de abortuskliniek in het Nederlandse Groede, waarmee we goede contacten hebben. Gelukkig kunnen ze daar vijf vrouwen opvangen. Als we de vrouwen opbellen en zeggen dat ze naar Nederland moeten, zijn ze ontdaan. Ze beseffen dat het niet anders kan en uiteindelijk komt het ook voor mekaar. Groede brengt redding. Maar er is echter één probleem: de zesde vrouw. Haar kunnen we niet telefonisch bereiken. Myriam – fictieve naam – heeft bij ons een afspraak voor een ingreep twee

dagen na de huiszoeking. Die dag staan we haar op te wachten aan de voordeur van het abortuscentrum. Ze is stipt op tijd.

Wat gebeurde er toch met Myriam?

Als we haar uitleggen dat de ingreep bij ons in Gent niet kan doorgaan, is ze radeloos. Ze barst in tranen uit. 'Ik had er zo op gerekend dat het vandaag voorbij zou zijn,' snikt ze. We begrijpen haar ontredde maar al te goed, we kennen de voor geschiedenis. De week voor de huiszoeking heeft Myriam ons met veel verdriet haar wedervaren verteld. Ze had een Italiaanse jongen leren kennen, met wie ze was gaan samenwonen. Toen ze hem zei dat ze zwanger was, liet hij haar in de steek en verdween met de noorderzon. Ze zag maar één oplossing: een abortus-ingreep. Zo kwam ze bij ons terecht.

Tijdens ons eerste gesprek in het abortuscentrum zei ik haar: 'Wees gerust, wij kunnen je helpen. De ingreep gebeurt in de beste omstandigheden. Over zes dagen kan de afspraak doorgaan.' Myriam voelde zich opgelucht: 'Dan zullen al mijn zorgen voorbij zijn!' Dat was het plan, maar dat was zonder de huiszoeking gerekend.

Myriam is moeilijk te troosten. We leggen haar uit wat de mogelijkheden zijn. Een ingreep in Groede? Dat ziet ze niet zitten: te duur en te ver. In eigen land dan maar. Ze wil naar een ziekenhuis bij haar in de buurt. We kennen een gynaecoloog die daar werkt en af en toe aborteert. Ik bel hem op en leg de situatie uit. 'Geen probleem', zegt hij. 'Die vrouw mag over vijf dagen naar hier komen voor een onderzoek. Als alles in orde is, kan ik de ingreep nog dezelfde dag uitvoeren.' Myriam is gerustgesteld. Ik geef haar een verwijfsbrief mee, wens haar succes en vraag ons te laten weten hoe het is verlopen. Dat zal ze zeker doen, zegt ze, ze is ons dankbaar. Ik ben tevreden dat we de zaak behoorlijk hebben kunnen oplossen. Maar...

Er gaat een week voorbij en Myriam heeft nog niets van zich laten horen. Er moet iets misgegaan zijn. Heeft ze de afspraak gemist? Is ze ons telefoonnummer kwijtgespeeld? Of is ze van idee veranderd en wil ze de zwangerschap toch uitdragen? Haar stilzwijgen maakt ons ongerust. Na twee weken is er nog altijd geen teken van leven. Ik bel de gynaecoloog.

‘Ze is wel geholpen, maar niet bij ons,’ zegt hij. ‘Toen je mij telefoneerde, had ik begrepen dat alles in orde was, maar dat was niet zo. Het moet een misverstand zijn geweest, want de handtekening van de partner ontbrak. Het is voor mij een te groot risico om een abortus uit te voeren zonder die handtekening. Als er bij het gerecht een klacht wordt ingediend, komt die bijna altijd van de partner die met de ingreep niet akkoord ging. We moeten als arts de problemen ook niet zoeken. Het is geen eer om in de gevangenis te belanden. Ik zit er ook mee verveeld, hoor. Ik moet het aan de telefoon verkeerd begrepen hebben...’

Ik geloof mijn oren niet. ‘Wat is er dan verder met haar gebeurd?’ vraag ik. Hij antwoordt: ‘Ik heb haar het adres van een kliniek in Nederland gegeven...’

Dat is toch onvoorstelbaar! We hadden Myriam zo verzekerd dat het allemaal zou lukken, het was met de gynaecoloog goed afgesproken. Ze was er van overtuigd dat de ingreep dezelfde dag zou plaatsvinden... En dan moet ze voor de tweede keer onverrichter zake terug naar huis, met in haar hand een adres in Nederland dat ook wij haar hadden kunnen geven, en al veel eerder! Hoe moet ze zich gevoeld hebben! Niet te verwonderen dat ze geen contact met ons opnam. Je zou voor minder...

Het relaas van Myriam laat mij lange tijd niet los. Hoe is zoiets toch kunnen gebeuren? Hoe zou het nu met haar gaan? Is ze dan toch naar Nederland getrokken? Of is ze in de clandestiniteit terechtgekomen? Het verhaal maakt mij triest. Tegelijk is het precies uit zulke hartverscheurende gebeurtenissen dat ik kracht put. Meer dan ooit geeft het mij energie om voor de lega-

lisering van abortus te blijven vechten, de gerechtelijke dreiging ten spijt.

'Waarom wou jij dokter worden'?

Al op 5 december 1983, amper twee weken na de huiszoeking, gaan de ondervragingen van start. Een na een moeten de dokters, de verpleegkundigen en de psychologen zich melden in het hoofdkwartier van de BOB, Ridderstraat 4 in Gent. Het zal voor ieder van ons een vertrouwd adres worden. De advocaten drukken ons op het hart: 'Je moet altijd maar herhalen dat je niets te verklaren hebt.' Twee van mijn collega's mogen het als eersten in de Ridderstraat gaan uitleggen. Dan is het mijn beurt.

Klokslag 9 uur sta ik bij de portier. De man schrijft de gegevens van mijn identiteitskaart zorgvuldig over. Hij telefoneert met een collega en zegt dat ik ben aangekomen. Ik mag op een stoel plaatsnemen. Wachten. Ik neem de sfeer van het BOB-milieau in mij op. De slagbomen gaan op en neer, een combi passeert. Er komen stapels kranten aan. Alles wat in de buitenwereld gebeurt, wordt hier blijkbaar op de voet gevolgd.

De opperwachtmeester, een van de speurders die mee de huiszoeking verrichtte, komt de wachtkamer binnen. Hij drukt me zowaar de hand en glimlacht nogal geforceerd. Ik voel me onzeker. Hij is op vertrouwd terrein, ik niet. We gaan een lange gang door, trappen op, weer een lange gang. Elke deur die we voorbij moeten, houdt hij galant voor mij open. Die gespeelde hoffelijkheid irriteert me. Overal hoor ik het geratel van typemachines. De computer heeft hier zijn intrede nog niet gedaan. Terwijl we verder stappen, vraagt de BOB'er me of ik niet te moe ben van *al dat vergaderen*. De vraag verrast me. Hoe heeft hij weet van die vergaderingen? Ik ben op mijn hoede en mompel iets vaags.

We gaan een kantoor binnen. Gezellig is het er niet. Vale muren. Twee bureaus staan in een rechte hoek tegen elkaar. Er zit